

УДК 811.161

**UKRAINIAN MEDICAL TERMS WITH THE ELEMENTS КАРДІО- and
СЕРЦЕ-****Samoilenko O.V. / Самойленко О.В.***s.philol.s., as.prof. / к.філол.н., доц.*

ORCID:0000-0001-5040-874X

Donetsk national medical university, Lyman, Pryvokzalna, 27, 84404

Донецький національний медичний університет,

Лиман, Привокзальна, 27, 84404

Summary. The article examines Ukrainian medical terms-composites with the international component *cardi(o)-* and the Ukrainian counterpart *серц (e)-*. The problem of interchangeability of such tokens has been raised. Their productivity and word-forming mobility were revealed. It is necessary to take into consideration that lexical units with the component cannot be deployed into word-combinations or sentences, they have been built just by adding the terminological element so such words acquire the status of quasi-composites. The part is an onomasiological sign with the meaning “location”, “object”. The root takes part in building ordinary compounds which can be deployed into units of the syntactical level. So, compound words with the components *кардіо-* and *серце-* can be referred both to compounds and quasi-composites. The models of building new words with the component *кардіо-* is more productive than the model with the component *серце-*, which may prove the tendency that traditionally international terminological elements have a more common usage in comparison with the components of native origin. It may be explained by the tendency to the simplification and internalization, as medical terms should be easily understood. The paper's perspective is that terms with somatic components need further study to elucidate their productivity and mobility.

Key words: word-building, terminological element, compound word, quasi-composite, onomasiological model.

Introduction.

Ukrainian medical terminology is an integral part of the terminological system. The general issues of creating medical terms were and are relevant today, since most of the terms derive from foreign languages, usually from Latin and Greek languages. The development and improvement of medical terminology is analyzed in scientific works, manuals and medical dictionaries.

At the end of the 20th - at the beginning of the 21st century. Ukrainian medical terminology was examined and described in detail by N. P. Misnyk, N. P. Lytvynenko, G. O. Zolotukhin, L. A. Pyrig, L. O. Symonenko, T. V. Lepekha, G. M. Didyk-Meush, M. V. Dmytruk, V. V. Kalko, T. G. Faichuk, O. M. Viktorina, N. Z. Tsysar, N. O. Hymer, I. M. Ivanenko, T. O. Lukovenko, O. S. Stryzhakovska, D. Yu. Sizonov, Yu. O. Brazhuk and others. For example, T. V. Lepeha worked on lexical-semantic and word-formation-structural features of forensic medical terminology [4], H. M. Didyk-Meush studied medical nomenclature in monuments of the Ukrainian language of the 16th–18th centuries. N. P. Mysnyk investigated the formation of Ukrainian medical clinical terminology [6], N. Z. Tsysar studied the secondary nomination in the system of Ukrainian medical terminology [11], etc.

In the article, we will pay attention to the medical terms with the components *кардіо-* and *серце-* and analyze their way of building and peculiarities in usage.

Thus, the purpose of the article is to depict Ukrainian medical terms with components *кардіо-* and *серце-*; to classify them according to lexical-semantic groups and relationships. The object of research is medical terms with the components. The material is taken from “Dorland’s Medical Illustrated Dictionary” (2007), "Ukrainian-Latin-English Interpretive Dictionary" edited by M. Pavlovskyi, L. Petrukh, I. Golovko (1995), "Explanatory dictionary of medical terms" by N. Lytvynenko, N. Misnyk (2010), "New dictionary of foreign words" by L. I. Shevchenko, O. I. Niky, O. I. Khomyak, A. A. Demyaniuk (2008) and P. Shtepa’s Dictionary of Foreign Languages (1977).

The main part.

In modern Ukrainian both terms with the component (Greek root) and are used. Thus, the relevance of the study of terms with somatic components is due to the need to establish the specificity of the somatic symbol in a composite term and to determine the lexical and syntactic features of words with such components. It should be taken into consideration that at the current stage in the Ukrainian medical language there are terms that have international term elements of Greek or Latin origin, as well as Ukrainian origin. Lexemes with somatic components are only in the medical field. The international components connected with parts of the body include *кардіо-*, *гемо-*, *ріно-*, *офтальмо*, *лабіо-*, *хейло-*, *одонто-*, *оніхо-*, *трихо-*, *стомато-*, *сомато-*, *блефаро-*, *глос-*, *мело-*, *глоссо-*, *ото-*, *ларинго-*, *фаринго-*, *езофаго-*, *-гастро-*, *ентеро-*, *коло-*, *флебо-*, *вазо-*, *ангіо-*, *сіало-*, *гідро-*, *адено-*, *дуодено-*, *прокто-*, *тифло-*, *метро-*, *оофоро-*, *сальпінго-*, *орхі-*, *гон-*, *артро-*, *хондро-*, *міо-*, *панкрет-*, *сплен-*, *гепато-*, *нефро-*, *ур-* *гістеро-*, *піело-*, *дермато-*, *дактіло-* etc. Ukrainian words such as *рот-*, *лобо-*, *пальце-* are also used among somatic components. Synonymic word-building elements are also used: *ангіо-* (Greek) \ *вазо-* (Latin), *кольпо-* (Greek) \ *вагіно-* (Latin), *кардіо-* (Greek) / *серце-* (Ukrainian)/

An important component in the medical field and in the terminology system in general is *карді(о)-* (Ukrainian equivalent *серце*). *Карді(о)-* "(Greek root) is a part of compound words, which means “connected with the heart or the cardiac opening” [9, vol. 1, p. 782].

The largest number of lexemes with these components is recorded in Dorland’s Illustrated Medical Dictionary [9]. There are 86 lexemes with the *карді(о)-* component, the component *серце-* is a part of 11 lexemes. In the "New Dictionary of Foreign Words" compiled by L. I. Shevchenko, O. I. Nika, O. I. Khomyak, A. A. Demyaniuk (2008), there are 24 lexemes with the part *кардіо-* and only 22 among them are used to denote medical terms, for example: *кардіограмма*, *кардіограф*, *кардіографія*, *кардіологія*, *кардіолог*, *кардіоміоцит*, *кардіомонітор*, *кардіостимулятор*, *кардіопатія*, *кардіореанімація* etc [7, p. 285].

All the words with the component *кардіо-* can denote: 1) processes: *кардіотомія*, *кардіоангіографія*, *кардіовальвулотомія*, *кардіоверсія*, *кардіогенез*, *кардіограмма*, *кардіографія*, *кардіокірографія*, *кардіокімографія*, *кардіолізіс*, *кардіометрія*, *кардіометрія*, *кардіоперікардопексія*, *кардіопластія*, *кардіоплегія*, e.g.: *кардіографія* is- the technique of graphic

recording of some physical or functional manifestations of the heart [9, vol. 1, p. 783]; 2) names of the disease: *кардіальгія, кардіоектазія, кардіовальвулітіс, кардіогепатомегалія, кардіодінія, кардіомегалія, кардіомеланоз, кардіоміопатія, кардіоміопатія, кардіоперікардіт, кардіорексіс, кардіосклерозіс, кардіостенозіс*, for example, cardiopptosis is downward movement of the heart [9, vol. 1, p. 784]; 3) related to or affecting the heart: *кардіоактивний, кардіогенний, кардіографічний, кардіокімографічний, кардіопатичний, кардіопілоричний, кардіоплегічний*, e.g., *кардіопневматичний* - related to the heart and breathing, which belongs to them [9, vol. 1, p. 784]; 4) devices: *кардіовальвулятор, кардіовертер, кардіограф, кардіоділятатор, кардіо, кардіометр, кардіостмулятор, кардіотахометр*, e.g., *кардіотахометр* is a device used for cardiocography [9, vol. 1, p. 785]; 5) the names of specialists: *кардіолог* is a doctor who deals with the prevention, diagnosis and treatment of heart diseases [9, vol. 1, p. 783]; 6) names of sciences, specialties: *кардіодинаміка, кардіологія* e.g., *кардіологія* is a medical specialty related to the heart and blood vessels [9, vol. 1, p. 782]; 7) cells, genera: *кардіоцит, кардіобактерія, кардіовірус*, e.g., *кардіовіруси* are viruses; a genus of viruses of the Picornaviridae family that cause encephalomyelitis and myocarditis [9, vol. 1, p. 782].

Words with the component *серце-* are not so numerous (11 lexemes), so they are divided into two groups: 1) processes: *серцебиття* – a complete heart cycle during which electricity is produced, reduction [9, vol. 2, p. 1593]; 2) relating or affecting the heart: *серцевий, серцево-клапанний, серцево-легеневий, серцево-нервовий, серцево-нирковий, серцево-печінковий, серцевоваскулярний*, e.g., *серцево-васкулярно-нирковий* is the one that concerns the heart, blood vessels and kidneys. The lexeme core, which is multi-meaningful but does not refer to the heart, was also found - 1) center. part of anything; 2) iron rod; 3) center. part of a virion; 4) soft tissue in plant stems; 5) pulp from colorless parenchymal cells in plant trunks and some roots [9, vol. 2, p. 1593].

Polysemy is fixed in the following words: *кардіоверсія* - 1) restoration of normal heart rhythm by electric shock; 2) electropulse defibrillation aimed at stopping ventricular fibrillation and restoring synchronous elect. activity [9, vol. 1, p. 782]; *кардіогенний* 1) derived from the heart; caused by normal or pathological heart function; 2) one related to cardiogenesis [9, vol. 1, p. 783]; *кардіокінетичний* 1) that stimulates heart activity; 2) a means that stimulates cardiac activity; *кардіоміопатія* - 1) a general diagnostic term that means a primary non-inflammatory disease of the heart muscle; 2) connected with only those diseases in which only the myocardium is involved in the pathological process, and the cause is unclear and there is no damage to other organs; *кардіостимулятор* - 1) accelerator of heart activity; 2) a means that accelerates the activity of the heart [9, vol. 1, p. 784]; *кардіотомія* 1) cardiac dissection of the heart to eliminate heart defects; 2) dissection of the cardiac part of the stomach or its cardiac opening [9, vol. 1, p. 785].

Despite the polysemy of this or that word, each of the meanings is related to the heart.

Among the studied terms, synonyms have been found out: *кардіальгія, кардіодінія* - pain in the heart [9, vol. 1, p. 783]; *кардіоангіографія,*

ангіокардіографія - angiography of the heart and large vessels [9, vol. 1, p. 66]; **кардіографія** is a technique of graphic recording of some physical or functional manifestations of the heart. There are also other words with the component –графія: кардіокімографія, ехокардіографія, електрокардіографія, кінетокардіографія, фонокардіографія etc.

Conclusion.

It is necessary to take into consideration that lexical units with the component cannot be deployed into word-combinations or sentences, they have been built just by adding the terminological element so such words acquire the status of quasi-composites. The part is an onomasiological sign with the meaning “location”, “object”. The root takes part in building ordinary compounds which can be deployed into units of the syntactical level.

Література

1. Германович Г. Медичні терміни з компонентами карді(о)- та серц(е)- у сучасній українській мові / Галина Германович // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2016. – № 842. – С. 51–54.
2. Дидик-Меуш Г. М. Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI–XVIII ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Г. М. Дидик-Меуш ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2001. – 19 с.
3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології : навч. пос. / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2013. – 294 с.
4. Лепеха Т. В. Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Лепеха Таїсія Василівна ; Дніпропетровський держ. ун-т. – Д., 2000. – 19 с.
5. Литвиненко Н. П. Тлумачний словник медичних термінів : рос., лат. та укр. мовами : для лікарів, науковців, студ. мед. навч. закл. / Н. П. Литвиненко, Н. В. Місник. – К. ; Ірпінь : ВТФ Перун, 2010. – 848 с.
6. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. В. Місник, В-во. НАН України. Ін-т української мови. – К. : ДУМ, 2002. – 20 с.
7. Новий словник іншомовних слів / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк ; За ред. Л. І. Шевченко. – К. : АРІЙ, 2008. – 672 с.
8. Самолисова О. Поняття «термінологія» та деякі аспекти українського медичного термінотворення / О. Самолисова, А. Ніколаєва // Українська термінологія і сучасність. – Вип. VI. – 2005. – С. 201–204.
9. Українсько-англійський ілюстрований медичний словник Дорланда : В 2-х т. – переклад 30-го, амер. вид. – Л. : НАУТІЛУС, 2007. – Т. 1. – 1248 с. ; Т. 2. – 1024 с.
10. Українсько-латинсько-англійський медичний тлумачний словник : У 2-х т. / За ред. Л. Петрух та М. Павловського. – Л. : Вид. спілка «Словник» Львів. мед. ун-ту, 1995. – Т. 1. – 651 с. ; Т. 2. – 786 с.
11. Цісар Н. З. Вторинна номінація в системі української медичної термінології : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Н. З. Цісар ;

Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2009. – 18 с.

12. Штепа П. Словник чужослів / Павло Штепа. – Торонто : Вид. Й. Гладун і сини, 1977. – 452 с.

Анотація. У статті розглядаються українські медичні терміни-композиції з інтернаціональним компонентом **карді(о)-** та українським відповідником **серц(е)-**. Порушено проблему взаємозамінності таких коренів. Виявлено їх продуктивність і словотвірну рухливість. Необхідно враховувати, що лексичні одиниці з компонентом не можна розгортати у словосполучення чи речення, вони побудовані лише шляхом додавання термінологічного елемента, тому такі слова набувають статусу квазікомпозицій. Ці терміноелементи позначають ономазіологічну ознаку «місцезнаходження», «предмет». Корінь бере участь у побудові звичайних сполук, які можуть розгортатися в одиниці синтаксичного рівня. Отже, складні слова з компонентами **кардіо-** і **серце-** можна віднести як до власне складних слів, так і до квазікомпозицій. Моделі побудови нових слів із компонентом **кардіо-** продуктивніші за модель із компонентом **серце-**, що може свідчити про тенденцію до частішого вживання традиційно інтернаціональних термінологічних елементів порівняно з компонентами власне українського походження. Це можна пояснити тенденцією до спрощення та інтерналізації, оскільки медичні терміни повинні бути легко зрозумілими. На думку автора, терміни з соматичними компонентами потребують подальшого вивчення, щоб з'ясувати їх продуктивність і мобільність.

Ключові слова: словотвір, термінологічний елемент, складне слово, квазікомпозиція, ономазіологічна модель.

Статтю відправлено: 18.11.2022 г.

© Самойленко О.В.